



ER ZIJN DUURZAME EIEREN MET PASEN!

17 April 2011

Een quick scan naar duurzame eieren in supermarkten

Duurzame eieren?

Met de Pasen in het vooruitzicht is Natuur & Milieu op zoek gegaan naar duurzame eieren. Eieren van de kip wel te verstaan. Niet de eieren van chocola. Zijn er voldoende duurzame eieren in supermarkten te verkrijgen en kunnen consumenten deze ook makkelijk herkennen en vinden in de winkel?

In het eerste deel van het onderzoek, de duurzaamheidsanalyse, ging het vooral om de vraag welke van de vele soorten eieren echt duurzaam zijn en wat het verschil is tussen duurzame eieren en eieren met een diervriendelijk keurmerk.

In het tweede deel van het onderzoek is gekeken naar de beschikbaarheid: zijn duurzame eieren te koop in voldoende supermarkten en staan ze daar ook op een vindbare plaats in het schap?

Duurzaam en diervriendelijk

Maar wat zijn duurzame eieren? In de ogen van Natuur & Milieu zijn eieren duurzaam als ze goed scoren op de combinatie milieu en dierenwelzijn. De kippen eten voer met duurzame soja waarvoor in Brazilië geen bos gekapt is, de mest wordt niet verbrand maar hergebruikt, de uitstoot van ammoniak en fijnstof uit stallen is minimaal en er wordt op de kippenboerderij weinig energie verbruikt. Bovendien hebben de kippen voldoende ruimte in de stal en kunnen ze ook buiten lekker rondscharrelen zonder elkaar voor de voeten te lopen. Voor de gezondheid van mensen en de dieren is het goed dat deze kippen geen antibiotica krijgen als groeibevorderaar of heel weinig antibiotica als ze ziek zijn.

Conclusies

Hieronder de conclusies op een rij:

1. Duurzame eieren zijn eieren die zowel milieu- als diervriendelijk worden geproduceerd. Hiervan zijn twee eiersoorten beschikbaar:
Biologische eieren met de keurmerken EKO of Demeter en het 3 sterren Beter Leven Kenmerk.
Rondeel eieren met de keurmerken Milieukeur en 3 sterren Beter Leven Kenmerk.
2. De meeste supermarkten hebben biologische eieren. In 37 van de 40 supermarkten zijn deze aangetroffen. Rondeel eieren worden alleen verkocht bij Albert Heijn.
3. Weliswaar zijn biologische eieren in vrijwel alle supermarkten te koop, maar hun aandeel in de eierverkoop is met 2 tot 3% nog erg klein.
4. Er zijn heel veel aanduidingen voor eieren: scharrel, vrije uitloop en 1, 2 of 3 sterren BLK (Beter Leven Kenmerk van Dierenbescherming). In totaal zijn er minstens 25 soorten eieren of eieren die als 'anders' worden verkocht. Die aanduidingen zeggen iets over de ruimte die kippen (dierenwelzijn) hebben of over het voer dat ze krijgen (bijvoorbeeld met maïs), maar niets over de duurzaamheid van het ei. Met andere woorden: de milieudruk van deze eieren is even groot. Alleen biologische eieren en Rondeel eieren zijn duurzamer geproduceerd.
5. Het ei uit de legbatterij wordt in de winkels gelukkig nergens aangetroffen (wel in de export en wel als industrie-ei in allerlei producten).
6. Standaard scharreleieren zonder Beter Leven Kenmerk zijn de minst duurzame eieren, qua milieu en qua dierenwelzijn.

7. In alle supermarkten zijn gelukkig meer eieren dan alleen de minst duurzame scharreleieren te koop. Er liggen minstens eieren van kippen met vrije uitloop en/of 1 BLK ster. En - behalve in de twee bezochte Aldi's - ook biologische eieren.
8. De meeste duurzame eieren liggen op ooghoogte. Het zijn meestal de scharreleieren die weggestopt liggen onder in het schap.
9. Op een eierdoosje wemelt het van de teksten en keurmerken: Beter Leven Kenmerk, scharrel, vrije uitloop of biologisch, de naam van de fabrikant - vaak een van de vier grote eierhandelaren - of de huismerken van supermarkten. En dan zijn er ook nog eens merknamen. Eierdozen bevatten een wirwar aan logo's en claims die voor de consument moeilijk te zijn doorgronden.

Toelichting op het onderzoek

Wat zijn duurzame en wat zijn diervriendelijke eieren?

Er zijn veel soorten eieren te koop, maar zijn ze ook duurzaam geproduceerd? In Nederland zijn gelukkig geen eieren van hennen uit batterijen meer te koop. Maar het scharrelei dat daarvoor in de plaats is gekomen, is eigenlijk maar een klein stapje beter en dan alleen nog op het gebied van dierenwelzijn. Van het – soms ruime - assortiment fancy-eieren met een gezondheidsclaim of smaakclaim is het nog maar de vraag of deze duurzamer zijn. Soms zijn het gewoon scharreleieren met iets ander voer. Milieueffecten, stalinrichting, herkomst en samenstelling van voer zijn veelal onbekend. Extra prestaties op het gebied van duurzaamheid zijn dan ook niet zichtbaar.

Mest, ammoniak en fijn stof

Er zijn verschillende technieken om mest af te voeren en emissies van fijnstof en ammoniak tegen te gaan. Het is lastig om inzicht te krijgen in de best beschikbare technieken. Deze zijn ook nog in ontwikkeling.

Het nieuwe stalsysteem Rondeel is ingesteld op het frequent mest afvoeren wat geur- en ammoniakuitstoot beperkt. Ook wordt er op natuurlijke manier geventileerd waardoor de energiekosten laag blijven. De emissies van fijn stof zouden daardoor wel aan de hoge kant kunnen zijn.

Bij biologische bedrijven is de mestproductie afgestemd op de beschikbare grond voor de afzet bij het eigen of een ander biologisch bedrijf. Er zijn ook eisen gesteld voor de mestproductie volgens de richtlijnen van SKAL: “Het maximaal toegestane aantal dieren komt overeen met een mestproductie van 170 kg N (stikstof) per hectare per jaar. Meer dieren per hectare is alleen toegestaan als u het mestoverschot afzet bij een ander biologisch bedrijf.” De uitstoot van ammoniak en fijn stof is afhankelijk van de stal en de situatie ter plaatse.

Veevoer

Leghennen eten maïs en granen. Ze hebben daarnaast gemiddeld 11% soja, vooral sojaschroot, in hun voer dat veelal uit Brazilië komt. Duurzame soja gaat nu alleen in biologische eieren (Biologische soja) en in het Rondelelei (ProTerra soja).

Als al het voer naar het eindproduct wordt toegerekend, blijkt er in een gemiddeld ei 20 gram soja te zitten (LEI, dec 2010). Een gemiddeld ei is 67 gram (klasse L).

Antibioticumgebruik

Antibioticumgebruik is bij leghennen over het algemeen niet echt een probleem (wel bij vleeskuikens). De kippen met genoeg leefruimte en buitenruimte zijn over het algemeen gezonder waardoor antibioticumgebruik in de praktijk helemaal niet nodig is.

Houderijsysteem

Op alle eieren staat tegenwoordig een code die begint met een cijfer voor het houderijsysteem:

- 0- biologisch
- 1- vrije uitloop
- 2- scharrel
- 3- kooi

Deze code (opgelegd door de EU) geeft het houderijsysteem aan, maar dat zegt nog lang niet alles over duurzaamheid en ook niet over dierenwelzijn.

Eiproductie

Van de 32 miljoen kippen die op enig moment in Nederland worden gehouden, leven er volgens het Productschap (PVE 2009):

- 43 % als batterijkip (code 3)
- 42 % als scharrelkip (code 2)
- 13 % als vrije uitloopkip (code 1)
- 2 % als biologische kip (code 0).

Het houden van leghennen in batterij-systemen wordt in de EU per 1-1-2012 verboden; daarvoor in de plaats komt het verrijkte kooisysteem, dat maar een klein beetje beter is. De Nederlandse supermarkten verkopen al sinds 2005 geen batterij-eieren meer. Op 15 maart 2011 bleken er volgens het PVE evenwel nog 383 bedrijven met een legbatterijsysteem te zijn. Die leveren de batterij-eieren aan de industrie (als industrie-ei) of voor de export.

Er zijn wel stappen om het industrie-ei duurzamer te krijgen. Duurzaamheidsplan Unilever (nov. 2010) heeft een taakstelling voor eieren (industrie-ei): in 2015 50%, en in 2020 100% vrije uitloopeieren. Dat is wat dierenwelzijn betreft twee stappen beter dan scharrelei.

Eiconsumptie

Slechts 30% van de hier geproduceerde eieren wordt in Nederland gegeten ('als tafelei'). Gemiddeld worden er 185 eieren per hoofd van de bevolking geconsumeerd, incl. de eieren die worden verwerkt in ei-producten. De helft van de eieren wordt aan Duitsland verkocht, incl. eieren uit legbatterijen. In Nederland worden veel scharreleieren verkocht voor de consumptie.

Dierwelzijn

Dierenbescherming kent sterren toe aan dierwelzijn:

Eén ster:

De stal heeft daglicht en is voorzien van legnesten, zitstokken en strooisel (stro, turfmolm, houtkrullen of zand) om in te kunnen scharrelen.

Dagelijks wordt er graan gestrooid en krijgen de kippen stro, ter verrijking van de leefomgeving.

Minimaal acht uur per dag is er toegang tot een ruime overdekte uitloop. Deze is minimaal 20% van de oppervlakte van de stal.

Twee sterren:

Er wordt dagelijks graan en stro ververst ter verrijking van de leefomgeving.

De kippen hebben minimaal acht uur per dag toegang tot een ruime overdekte uitloop. Deze is minimaal 20% van de oppervlakte van de stal.

De kippen hebben minimaal acht uur per dag toegang tot een uitloop in de open lucht. Deze uitloop is voor maximaal 50% voorzien van beschutting in de vorm van bomen, struiken en/of zogenaamde schuiftafels.

Drie sterren:

De stal heeft daglicht en is voorzien van legnesten, zitstokken en strooisel (stro, turfmolm, houtkrullen of zand) om in te kunnen scharrelen.

Kippen hebben minimaal acht uur per dag toegang tot een uitloop in de open lucht. Deze uitloop is voor minimaal 50% voorzien van beschutting in de vorm van bomen, struiken en/ of zogenaamde schuiftafels.

De snavels van de kippen worden niet gekapt.

Een algemeen probleem voor alle soorten bedrijven met legkippen is dat de haantjes overbodig zijn. Zij gaan veelal naar dierentuinen of worden verwerkt in pet food. Er wordt over gedacht om de haantjes te mesten en dan aan dierentuinen geven. Men werkt ook aan een systeem om naar geslacht te sexen in het ei. Dan hoeft je dus alleen de eieren van haantjes te verwijderen.

Informatie op websites:

Over Beter Leven Kenmerk (BLK): <http://beterleven.dierenbescherming.nl/aanbeveling->

Over biologische houderijsysteem: www.SKAL.nl informatieblad veehouderij

Over Rondeelei: <http://www.rondeel.org/>

Over houderijsysteem: <http://www.milieucentraal.nl/pagina.aspx?onderwerp=Keurmerk%20eieren>

NB Graseieren bestaan niet meer. Verwijzingen naar de website Graskeurmerk zijn achterhaald.

<i>Lijst met aangetroffen eieren, gescoord op duurzaamheid dierenwelzijn (ingedeeld naar 5 groepen)</i>
<i>Duurzame eieren met 3 sterren Beter Leven Kenmerk (BLK)</i>
1 Biologisch (EKO, Demeter) 3 ster BLK
2 Rondeel-ei 3 ster BLK
<i>Diervriendelijkere eieren met vrije uitloop (2 sterren BLK)</i>
3 maïs & granenei vrije uitloop en 2 ster BLK
4 viergranenei vrije uitloop en 2 ster BLK
5 omega 3-ei vrije uitloop en 2 ster BLK
6 buitenei vrije uitloop en 2 BLK
7 vrije uitloop 2 BLK
8 dubbeldooiers vrije uitloop en 2 BLK
9 weide-eieren
<i>Scharreleieren met vrije uitloop (al dan niet met 1 ster BLK)</i>
10 scharrelei extra
11 scharrelei met vrije uitloop
12 viergranenei vrije uitloop 1 ster BLK
13 maïs scharrel vrije uitloop
14 Boerenei puur
15 zonnebloemei vrije uitloop
Buitenei met 1 ster
<i>Noq lang niet goed voor de kip: scharreleieren met extra's in het voer (het gezondheid- en smaakei)</i>
16 viergranenei
17 maïs & granenei
18 maïs scharrel
19 Boerenei scharrel
20 omega 3-ei
21 vol-arenei
22 grote polderei
23 zonnebloemei
24 meergranenei
<i>Minst duurzaam en diervriendelijk: het scharrelei (het gangbare standaardei)</i>
25 Scharrelei
De nummering geeft niet de rangorde aan!

Verantwoording en advies

Het advies van Natuur&Milieu is samengevat: slecht zijn de eieren uit het legbatterijsysteem (code 3). Deze eieren zijn niet meer te koop in Nederland, maar worden wel geëxporteerd en als industrie-ei verwerkt in vele bakkerij-producten, sommige pasta's en mayonaise.

De beste eieren zijn in opklimmende volgorde:

1. Beste eieren, duurzaam én diervriendelijk

Biologisch (EKO/Demeter) en Rondeel (met Milieukeur) zijn het beste. Beide hebben 3 sterren BLK. Biologische eieren hebben code 0 in de codering van houderijsystemen. De kippen zijn verzekerd van een dierwaardig leven: veel stalruimte, stro, legnesten en biologisch kippenvoer. De mestproductie is afgestemd op beschikbare grond voor de mestafzet bij (andere) biologische bedrijven.

Puur wettelijk gezien is Rondelei gelijk aan scharrelei (code 2), maar in de praktijk voldoet Rondeel aan 3 sterren BLK. Het Rondeel is ingericht naar de behoefte van het dier en heeft aparte verblijven: nachtverblijf, dagverblijf en bosrand. Nestruimte, overdekte scharrelruimte en de buitenuitloop daar rondom heen (vandaar Rondeel) zijn slim ingedeeld. Daarnaast heeft Rondeel het Milieukeurmerk en wordt verantwoorde soja gebruikt. Met biologisch is dit ei daarom het beste ei.

2. Veel beter voor dierwelzijn

De hennen in deze groep hebben veel ruimte en kunnen vaak naar buiten; minimaal acht uur per dag hebben ze toegang tot een uitloop in de open lucht. Deze uitloop is voorzien van beschutting (bomen, struiken). Ze voldoen aan de code voor vrije uitloop (code 1). Op de eierdozen staan twee sterren BLK. Over het standaardvoer is weinig bekend. De kippen krijgen wel graankorrels en stro om te pikken.

3. Iets beter voor dierwelzijn

Scharrelei met één ster Beter Leven Kenmerk (BLK) hebben eveneens de code voor vrije uitloop. De kippen krijgen hierdoor iets meer ruimte dan de gewone scharrelkippen. De kippen kunnen scharrelen op een oppervlak van minimaal 2,5 vierkante meter per kip. In deze categorie vallen vaak ook merknamen met gezonde eieren zoals maïsei, viergranenei. De consument moet er goed op letten dat er ook vrije uitloop of 1 ster BLK op de dozen staat.

4. Nog lang niet goed voor dierwelzijn

De vele 'gezonde' en smaakeieren zijn variaties op scharreleieren door iets ander voer. Als er geen verdere aanduiding bij staat zijn ze nauwelijks duurzamer. Deze eieren zeggen namelijk niets over dierwelzijn of milieu. Meer graan in voer kan wel iets beter zijn dan het gewone scharrelei omdat er dan minder soja wordt gevoerd.

5. Standaard scharrelei het minst duurzaam en diervriendelijk

Scharrelei (code 2) is meestal niet duurzaam. In de meeste gevallen (behalve Rondeel) heeft de kip heeft nog steeds weinig ruimte (9 per m²) en komt niet buiten.

Ook de beste en meest duurzame eieren kunnen beter. Bijvoorbeeld als het gaat om afvangen van fijn stof en de landschappelijke inpassing van stallen. Het zijn maatregelen die ook goed samen kunnen gaan. De herkomst van het voer is een ander punt van aandacht. Soja uit verre landen, ook al is het duurzaam geproduceerd, heeft milieunadelen door de lange transportweg. Het is nodig naar alternatieven te blijven zoeken.

Natuur & Milieu vindt dat er meer duidelijkheid moet komen voor de consument. Dit onderzoek biedt inzicht in de beschikbaarheid van duurzame eieren in de schappen van supermarkten. Op basis van dit onderzoek zal Natuur & Milieu in gesprekken met supermarkten, handelaren en producenten vragen het eieraanbod duurzamer en overzichtelijker te maken.

Bijlage: Resultaten Eieren Onderzoek 23 maart – 6 april 2011

Tabel 1. Aantallen soorten eieren die verkocht worden per supermarkt

Supermarkt:	Plaats	Totaal soorten:
AH	Houten	11
AH	Eindhoven	9
AH	Eindhoven	4
AH	Eindhoven	12
AH		6
AH	Groningen	9
AH	Veghel	11
AH	Nijmegen	10
AH		15
AH	Utrecht	9
AH	Leiden	10
AH	Almelo	8
AH	Leusden	9
Aldi	Groningen	2
Aldi	Vlijmen	2
Attent Buurtsupermarkt	Tricht	2
Boni	Leusden	4
C1000	Leiden	5
C1000		4
C1000		5
C1000	Vlijmen	5
C1000	Leusden	5
Coop	Geldermalsen	4
Coop	Nijmegen	4
Coop	Nijmegen	4
De Groene winkel	Utrecht	2
Digros		5
Emté	Veghel	6
Emté	Vlijmen	7
Jumbo	Dokkum	6
Jumbo	Vlijmen	6
Jumbo	Veghel	7
Jumbo	Vinkeveen	6
Jumbo	Houten	8
Lidl	Leiden	2
Plus	Utrecht	6
Supercoop	Groningen	5
Super de Boer	Dokkum	6

Super de Boer	Emmen	7
Super de Boer	Utrecht	6

Tabel 2. Totaal aantal gevonden soorten eieren

Soort ei	Aantal gevonden
1 Scharrelei	40
2 Scharrelei extra viergranenei	3
maïs & granenei	16
maïs scharrel	4
Boerenei scharrel	11
omega 3-ei	10
vol-arenei	6
grote polderei	3
zonnebloemei	2
meergranenei	6
(kwartelei: niet meegeteld)	2
3 Scharrelei met vrije uitloop	(1)
viergranenei vrije uitloop 1 ster BLK	8
maïsei scharrel vrije uitloop	14
Boerenei puur	3
zonnebloemei vrije uitloop	2
Scharrel plus 1 ster BLK	1
(Buitenei 1 ster ?)	5
4 Eieren met vrije uitloop en 2 ster BLK	1
maïs & granenei vrije uitloop en 2 ster BLK	8
viergranenei vrije uitloop en 2 ster BLK	10
omega 3-ei vrije uitloop en 2 ster BLK	10
buitenei vrije uitloop en 2 ster BLK	19
vrije uitloop en 2 ster BLK	17
zonnebloemei en 2 ster BLK	4
weide-eieren	1
5 Eieren met 3 ster BLK	
Rondeel-ei 3 ster BLK	10
Biologisch (EKO, Demeter) 3 ster BLK	37

Tabel 3. Gemiddeld aantal soorten eieren per supermarkt

Supermarkt en aantal keren bezocht:	Gemiddelde aantal soorten
AH 13x	9.4
Aldi 2x	2
Attent Buurtsupermarkt 1x	2
Boni 1x	4
C1000 5x	4.8
Coop 3x	4
De Groene winkel 1x	2
Digros 1x	5
Emté 2x	6.5
Jumbo 5x	6.6
Lidl 1x	2
Plus 1x	6
Supercoop 1x	5
Super de Boer 4x	6